

Länstyrelsen
Kalmar län

Dnr: 537-5726-2016

Malin Almqvist

Yttrande
2016-11-28

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm
n.registrator@regeringskansliet.se
kierstin.petersson-grawe@regeringskansliet.se

Yttrande angående En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Regeringen önskar synpunkter på slutbetänkandet från utredningen "En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)", N2016/03080/DL.

Övergripande synpunkter

God tillgång på ett rent dricksvatten är en förutsättning för ett fungerande samhälle. Trots detta finns många hot mot både kvaliteten och kvantiteten för Sveriges dricksvattenförsörjning, och det sker incidenter som visar på hög sårbarhet. Det är bra att utredningen lyfter dricksvattenfrågorna och belyser hur dricksvattenförsörjningen kan bli säkrare.

Länstyrelsen i Kalmar och Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt stödjer i huvudsak vattenutredningens förslag om hur dricksvattenproduktionen kan bli säkrare.

Länstyrelsen i Kalmar och Vattenmyndigheten i Södra Östersjön anser att

1. regionala vattenförsörjningsplaner är ett mycket bra verktyg för en samordnad dricksvattenproduktion, precis som utredningen förespråkar.
2. det inom avsnittet om framtida dricksvattenförsörjning kan behövas ett resonemang kring framtida vattenanvändning. Erfarenheter visar att det kan finnas stora potentialer att minska vattenförbrukningen och därmed kostnaden för dricksvattenproduktion.
3. avsnittet om klimatförändringar borde utvecklas mer med avseende på vattenbrist till följd av låga nederbörds mängder.
4. det behövs en nationell översyn på vilken informationssäkerhet som ska råda för skydd av dricksvattenproduktionen.
5. om vattenskyddsområden ska fastställas av länsstyrelser och antalet beslutade skydd per år ska ökas behövs stora resurstilldelningar.
6. riskbedömningen av råvatten och dricksvattentäkter måste förstärkas och förtydligas.
7. det är viktigt att det blir en gemensam databas för analyser av råvatten och dricksvatten.
8. det finns behov av en databas för kvantitativa analyser, inklusive information om vattenuttag.
9. VAKA och materiella resurser är mycket viktiga resurser i krissituationer.
10. det behövs samordnade nödvattenplaner och regionala/distriktsvisa strategier för dricksvattenförsörjning i kris.
11. ansvaret för en samlad strategi och samverkan för vattenförsörjning, från vattenförekomst till kran, behöver tydligt ligga på en myndighet, att dela på ansvaret för strategin inom ett nationellt dricksvattenråd är inte tillräckligt.

Specifika synpunkter

Dagens dricksvattenförsörjning

Utredningen beskriver väl dagens system för dricksvattenförsörjning. Det kan behöva tilläggas att det är många vattenuttag, inklusive uttag för dricksvattenproduktion, som saknar tillstånd och därmed har dels en osäkerhet i miljöpåverkan och osäkerhet i uttagsmängd.

Utredningen belyser också på ett bra sätt finansiering av dricksvattenproduktionen. Utredningen kan behöva notera att kommunerna har olika uppfattningar och tolkningar av vilka kostnader som kan omfattas av VA-taxan, om till exempel anpassningar för framtida klimatförändringar, ökade krav från EU via vattendirektivet och riskbedömningar för råvatten kan ingå eller inte.

Samhällsutveckling och dricksvatten

Då samhället urbaniseras allt mer, kommer det finnas stora krav på centralisering av vattenförsörjningen. Utredningen visar på ett bra sätt på behovet av att regionalisera dricksvattenfrågorna och behovet av att regionala vattenförsörjningsplaner upprättas. I Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram finns krav på länsstyrelserna att upprätta regionala vattenförsörjningsplaner, men det är önskvärt att utredningen förtydligar kravet på att upprätta regionala vattenförsörjningsplaner, även på central myndighetsnivå.

Det är viktigt att utredningen tydligt visar att regionaliseringen av dricksvattenförsörjning inte innebär att mindre lokala dricksvattenproduktionsområden bör exploateras till följd av urbaniseringen.

Avsnittet om samhällsutveckling kan behöva kompletteras med ett resonemang om framtida minskad vattenanvändning. Den uteblivna nederbörden har under 2016 inneburit mycket svår torka för sydöstra Sverige, och därmed bland annat stora problem med dricksvattenförsörjningen. Många åtgärder har vidtagits, inklusive intensiva informationskampanjer till vattenanvändare och hushåll om att spara på vattnet. Dricksvattenförbrukningen på Öland och Gotland minskade med ca 20 %. Det finns idag bra tekniker som gör att mindre vatten förbrukas vid till exempel dusch, tvätt och bevattning. Det finns också alternativ användning av vatten, såsom att använda industri-, spill- och dagvatten i större omfattning till mindre kvalificerade ändamål än som dricksvatten. Medvetenheten ökar om det orimliga i att till exempel spola toaletten eller vattna gräsmattan med dricksvatten. "Gotlandsmodellen" med storskalig bevattning med avloppsvatten kan lyftas fram som exempel. Att ha med ett resonemang om "minskad och/eller alternativ vattenförbrukning" inom avsnittet skulle kunna sätta fokus på att vi generellt sett överutnyttjar dricksvattenresurserna. Inte bara utifrån perspektivet torka, utan även i form av kostnad för rening både före och efter användning.

Utredningen kan med fördel utökas med ett resonemang om att använda havsvatten som råvatten. I följderna av sötvattenbrist har Gotland byggt avsaltningsverk och fler planeras på Gotland och Öland. Det innebär speciella förutsättningar för till exempel vattenskyddsområde och riskbedömning.

Ett förändrat klimat

Länstyrelsen Kalmar län, Vattenmyndigheten Södra Östersjön

I utredningen presenteras den framtida dricksvattenförsörjningen främst utifrån en ökad årsmedelnederbörd, och ökade nederbörds mängder under kort tid (skyfall och översvämningar). Vattenbrist beskrivs nästan enbart som ett problem för mindre, enskilda dricksvattenproducenter, och knappt alls för ytvatten. Sommaren 2016 har utebliven nederbörd inneburit att många av de stora kommunala dricksvattenproducenterna i sydöstra Sverige har haft omfattande vattenbrist, både i grundvattenmagasin och i ytvatten som används till infiltration. Utredningen borde därför kompletteras med en mer utförlig beskrivning av effekter av periodvis minskad nederbörd.

I avsnittet finns flera exempel på områden som har gjort utredningar om hur ett förändrat klimat kan påverka dricksvattenförsörjningen. Avsnittet kan kompletteras med verkliga beskrivningar från de områden som under 2016 har drabbats av torka.

Skyddet av vattentäkter

Det finns stort behov av att dels skydda områden som används som reservvattentäkt eller nödvattentäkt, samt att kunna skydda områden som kan vara lämpliga för den framtida dricksvattenförsörjningen. Ett resonemang om hur dessa skydd skulle kunna fungera och ansvarig för skydden (både tillståndsfrågan och tillsyn) är önskvärd.

Dricksvattenutredningen föreslår att vattenskyddet för enskilda eller samfällighetsägda dricksvattentäkter ska fortsätta som idag med lokala skyddsföreskrifter. Hur dessa ska se ut, vem som ansvarar för att de tas fram och tillsynen på dessa kan behöva beskrivas mer ingående.

Tydligare process för arbetet med vattenskyddsområden

Utredningen behöver kompletteras med hur arbetet med skydd av vatten kan underlättas och rationaliseras, där ett förslag är att någon form av "grundföreskrifter" alltid ska gälla när ett vattenskyddsområde beslutas. Denna typ av grundföreskrifter kan utgå från miljöbalkens allmänna aktsamhetsnivå. Länsstyrelsen har sedan att besluta om de ytterligare särskilda bestämmelser som kan vara behövliga och motiverade.

Idag beslutar både kommuner och länsstyrelser om vattenskyddsområde, om detta arbete ska kunna helt övertas av länsstyrelserna, så som utredningen föreslår, samtidigt som arbetet måste påskyndas, behövs stora personella resurser tillsättas.

Kontroll och övervakning

Avsnittet beskriver på ett bra sätt övervakningen av dricksvattenförekomster, men betydelsen av riskbedömningar på råvatten samt yt- och grundvattenförekomsten behöver förtydligas.

Länsstyrelsen och Vattenmyndigheten instämmer i utredningens förslag att Livsmedelsverket behöver få ett förtydligt mandat att hantera råvattenfrågorna. Vattenmyndigheterna ser gärna ett utökat mandat att begära in data, men vill ha ett förtydligande hur resultat från vattenförvaltningens övervakning av skyddade områden för dricksvatten ska delges till allmänna dricksvattenproducenter.

Länsstyrelsen Kalmar län, Vattenmyndigheten Södra Östersjön

Under arbetet med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har det varit tydligt att Livsmedelsverket inte har ansett sig ha mandat att hantera frågor som berör råvatten. HaV är ansvarig för ytvatten, SGU för grundvatten och Livsmedelsverket för dricksvatten, men det behövs ett tydligt utpekande från regeringen vem som ansvarar för kontrollen av råvatten av god kvalitet och kvantitet.

Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska vara datavärd för kommunala analyser av dricksvatten. SGU ansvarar för Vattentäktsarkivet, ett nationellt register för kommunala analyser av framför allt råvatten men också dricksvatten. Om det redan idag finns problem med kommunal rapportering av analyser av råvatten och dricksvatten, kommer arbetet inte förenklas med fler datavärddar. Det är viktigt att det utses en nationell datavärd för både dricksvatten och råvatten. Den datavärd som utses för att hantera analysresultat för dricksvatten och råvatten behöver kunna utföra de beräkningar och sammanställningar som behövs för att möjliggöra kartläggningsarbetet inom vattenförvaltningen och rapportering till EU.

Det saknas idag en nationell databas för kvantitativ status. Det är viktigt att utredningen föreslår någon myndighet ett uppdrag att vara datavärd för nivåmätningar.

Länsstyrelsen och Vattenmyndigheten instämmer i osäkerheten angående informationssäkerhet. Det är säkerhetspolitiskt viktigt att inte röja exakta lägen för uttag av dricksvatten, samtidigt som det är angeläget att visa vilka områden som omfattas av vattenskyddsområde. Om inte verksamheter och andra påverkanskällor vet om att området är känsligt, får skyddet ingen effekt. Det är också angeläget att offentligt visa vilka vattentäkter som saknar eller har otillräckliga skydd, i syfte att få en prioritering av dricksvattenskydd på kommunalpolitisk nivå.

Krisberedskap

Trots otydligheter i Livsmedelsverkets krisberedskapsgrupp VAKAs ansvarsområden och befogenheter är VAKA en mycket viktig stödresurs för de behov som uppstår i samband med vattenstörningar av olika slag.

Utredningen beskriver behovet av, men också avsaknaden av kommunala nödvattenplaner, men föreslår ingen myndighet som ansvarig för att öka antalet. För att i en krissituation kunna snabbt kunna ta del av samtliga nödvattenplaner inom en region anser Länsstyrelsen att det finns behov av gemensamma mallar. Ett sådant projekt är under uppstart. Det finns också ett behov av regionala strategier som knyter ihop nödvattenplanerna.

Produktion och distribution av dricksvatten

Det är viktigt att det blir tydligt vilka kostnader som kan omfattas av kommunala VA-taxan.

Ansvarsfrågor, samordning och styrning

Utredningen föreslår ett förtydligt och breddat samordningsuppdrag till Livsmedelsverket angående dricksvattenfrågorna. Länsstyrelsen vill understryka behovet av att samtliga delar i hanteringen av dricksvattenproduktionen ingår i samordningsuppdraget. Ansvarsfördelningen är idag otydlig, särskilt när det gäller naturresurs-/råvattenfrågor. Grundvatten har genom

Länsstyrelsen Kalmar län, Vattenmyndigheten Södra Östersjön

Länstyrelsen
Kalmar län

Dnr: 537-5726-2016

Yttrande
2016-11-28

grundvattendirektivet (2006/118/EG) ett tydligt fokus mot dricksvatten och med SGU som ansvarig central myndighet. Grundvatten utgör dock endast ca 30 % av det dricksvatten som produceras, resten är ytvattenbaserat. Vattendirektivet (2000/60/EG) har inte samma tydliga fokus och styrning när det gäller ytvatten som dricksvattenresurs. Ytvattenfrågorna är också uppdelade på flera myndigheter (HaV, Naturvårdsverket m.fl.) Också när det gäller skydd och säkerställande av vatten för dricksvattenändamål är flera myndigheter involverade, vilket ger en otydlig och svårarbetad situation (BoV har planfrågor, HaV har riksintresse, HaV/NV har vattenskydd med mera).

Utredningen föreslår att ansvaret för en samlad strategi för dricksvattenförsörjning ska ligga på ett nationellt dricksvattenråd, som samordnas av Livsmedelsverket. Dricksvattenrådet ska bestå av representanter från andra myndigheter, som deltar inom sina ansvarsområden. Risken med ett råd är att det finns områden inom dricksvattenförsörjningen som "faller mellan stolarna" som ingens ansvar, så som hittills skett till exempel med kontroll av råvatten. Det är därför viktigt att den utpekade myndigheten som ska samordna dricksvattenfrågorna, har ett tydligt uppdrag från regeringen att ansvara för att samordningen sker inom alla delar av dricksvattenproduktionskedjan (yt- respektive grundvattenkvalitet/kvantitet i vattenförekomster och dricksvattentäkter, råvattenkontroll, riskbedömning, dricksvattenhantering, finansiering, hot och riskbedömning, skydd osv). Den utpekade myndigheten kan i samverkan med rådet ansvara för uppföljningen 2020.

Deltagande i beslut

Beslut i detta ärende har fattats av tf Länshövding Malin Almqvist efter föredragning av samordnare Carola Lindeberg, Vattenmyndigheten Södra Östersjön. I beslutet har också vattenhandläggare Sven Andersson, chef på miljöenheten Åsa Axheden, enhetschef Eva Brynolf och handläggare Sara Brattström på Länstyrelsen Kalmar län samt Vattenvårdsdirektör Irene Bohman, Vattenmyndigheten Södra Östersjön deltagit.

Malin Almqvist

Carola Lindeberg

Länstyrelsen Kalmar län, Vattenmyndigheten Södra Östersjön

Postadress 391 86 Kalmar
Besöksadress Regeringsgatan 1

Telefon 010-223 80 00

E-post kalmar@lansstyrelsen.se